

ІНТЕГРОВАНИЙ ПІДХІД ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ

Ліна СМІРНОВА (Кіровоград, Україна)

В статті розглянуто сутність поняття "інтегрований підхід" у контексті організації процесу іноземної освіти для студентів немовних факультетів. Виклад матеріалу здійснено опираючись на вітчизняний та закордонний досвід. Здійснено аналіз предметно-мовного інтегрованого навчання, актуального для європейських країн.

Ключові слова: майбутня професійна діяльність, інтегрований підхід, іноземна освіта, інтердисциплінарні зв'язки.

In the article the notion "integrated approach" is considered. It is viewed in the context of foreign language education process at non philological faculties. The material is taken from native and foreign experience. Content and Language Integrated Learning being very actual for European countries is analysed.

Keywords: future professional occupation, integrated approach, foreign language education, interdisciplinary links.

Постановка проблеми. Зміна сучасних соціально-економічних умов демонструє важливість оволодіння іноземною мовою фахівцями різного профілю. Очевидною виступає соціальна потреба у спеціалістах, для яких володіння однією або декількома іноземними мовами стає необхідною складовою особистого та професійного життя. Наразі спостерігається більш активне зростання статусу іноземної мови як запоруки успішної кар'єри, що зайвий раз обумовлює соціальний запит на оволодіння іноземною мовою в річці майбутньої професійної діяльності.

Вочевидь, можна вести мову про масштабне розповсюдження особливого виду професійної діяльності, яка передбачає спілкування з колегами в різних країнах чи обробку іншомовної інформації фахової направленості, що й складає професійну діяльність в сучасному інформаційному просторі.

Достатньо тривалий період професійна направленість іншомовної освіти на немовних спеціальностях розумілась як формування навичок роботи з фаховими текстами та умінь отримувати професійно цікаву інформацію з першоджерел, трансформуючи цю інформацію в реферати, повідомлення тощо. Процес вивчення загальноосвітнього курсу з іноземної мови носив відокремлений характер. Подекуди принцип міжпредметних зв'язків спрацьовував на рівні одного виду мовленнєвої діяльності, наприклад, читанні. Загалом, здійснення мовної підготовки майбутніх фахівців у сфері точних наук, техніки, виробництва тощо осторонь динамічних сучасних процесів у цих галузях перешкоджає формуванню цілісної і гармонійної особистості майбутнього фахівця.

Щоб привести у відповідність рівень викладання іноземної мови на немовних факультетах та соціальне замовлення, вимоги працедавців безпосередньо, слід враховувати міжнародні норми професійної комунікації, активно впроваджувати принцип інтердисциплінарного трактування навчальних дисциплін. Отже, саме інтегрований підхід до навчання орієнтований на ефективне вирішення зазначених вище проблем [2: 62, 94].

Аналіз досліджень та публікацій свідчить що питання інтегрованого навчання займають чільне місце в дослідженнях як закордонних, так і вітчизняних науковців. У зв'язку з тим, що інтегрована освіта на сучасному етапі вважається інноваційною, для нашого дослідження важливими є розроблені загальнотеоретичні підходи до організації інноваційної діяльності в освітніх установах (Луговий В.І., Глузман О.В., Пуховська Л.П., Редькіна Л.І., Мартиросян Б.П., Загвязінський В.В., Новікова Г.П., Марш Д., Мальєрс А., Вулф Д. та інші). Накопичено певний досвід інтегрованого навчання іноземній мові дітей дошкільного та шкільного віку (Нечипорук О.В., Бігич О.В., Ткачук Г.Д., Гаделія Л.В. та інші), у вищій школі (Абрамова Ю.Г., Морська Н.О. та інші). Однак достатньої уваги проблемі інтегрованого підходу до викладання іноземної мови в сучасних умовах саме на немовних спеціальностях приділено не було.

Отже, **метою статті** є розглянути особливості організації процесу іншомовної освіти на немовних факультетах в контексті інтегрованого підходу.

Викладення основного матеріалу. В освітньо-кваліфікаційних характеристиках підготовки рівня бакалавр фізико-математичних спеціальностей, наприклад, вказано, що учбова дисципліна "Іноземна мова" покликана сформувати у них здібність оволодіння іноземною мовою на рівні, який забезпечує їхню ефективну професійну діяльність.

Готовність майбутніх фахівців здійснювати професійну діяльність згідно зазначених стандартів повноцінно реалізується лише у випадку, коли планування курсу, постановка практичної мети та відбір змісту заняття будуть базуватися на можливості студентам одночасно опановувати дві сфери діяльності, опираючись відповідно на два види досвіду [3].

Отже, ми притримуємося думки, що інтегрований підхід спрямований на реалізацію формування цілісної системи знань і вмінь особистості, розвиток їх творчих здібностей та потенційних професійних можливостей. Такий підхід не порушує логіки кожного навчального предмету, водночас забезпечує потенційну взаємодію між ними. Розглядаючи проблему, словосполучення "*інтегроване навчання*" розуміється нами як відбір та об'єднання навчального матеріалу з іноземної мови та фахового предмету з метою цілісного, системного й різнобічного вивчення важливих наскрізних тем; це і є важлива складова інтегрованого змісту навчання іноземній мові – поєднання її з предметами, які об'єднували б у єдине ціле знання, і з фаху у тому числі, на рівні, який відповідає соціальному замовленню.

Здійснюючи планування такого заняття, викладач має декілька варіантів використання інтегрованого підходу. Отже, у цьому розрізі заняття з іноземної мови можуть бути наступних видів, а саме: *фрагментарними*, коли лише окремі питання змісту заняття розкриваються з використанням знань фахової дисципліни; *базовими*, коли інтердисциплінарні зв'язки реалізуються впродовж всього заняття з метою повного і

глибокого вивчення його теми; *інтегрованими*, коли органічно зливаються знання з іноземної мови та подекуди ряду фахових дисциплін.

Незалежно від обраного виду, інтегрований підхід до заняття передбачає наступні етапи:

I етап – це узгоджене планування навчальним відділом робочих інтердисциплінарних навчальних програм та відповідну кількість годин на вивчення тем.

II етап – це розробка навчально-методичних комплексів та практичних занять, яка обов'язково включає в себе планування структурно-логічної схеми зв'язків, враховуючи хронологію вивчення дисциплін: попередні, синхронні, перспективні. Одним із етапів занять з іноземної мови є етап формування професійних умінь та навичок. Викладач також планує те, в якій формі будуть здійснюватись інтердисциплінарні зв'язки з метою формування відповідних навичок. Це можуть бути інтегровані статті, тести, завдання, що мають такий зв'язок з фаховою спрямованістю, який би дозволяв студентам опиратися на фахові знання, вдосконалюючи знання з іноземної мови та навпаки тощо.

III-й, найвідповідальніший етап – це практичне застосування у навчальному процесі інтердисциплінарних зв'язків. Робота на цьому етапі залежить від багатьох факторів: матеріально-технічної бази закладу, чіткої організаційно-методичної роботи, професіоналізму викладача його компетентності.

Безумовно, впровадження інтегрованого підходу є надзвичайно відповідальний та складний процес. Відсутність хоч би одного із вище зазначених факторів вочевидь суттєво ускладнить реалізацію інтердисциплінарних зв'язків.

Тим не менш, варто звернутися до закордонного досвіду та розглянути надзвичайно актуальний для нашої проблеми і популярний в Європі модерований курс CLIL (Content and Language Integrated Learning) – використання інтеграції змісту предмета й іноземної мови або, як його ще називають, предметно-мовне інтегроване навчання.

Завдячуючи своїй ефективності та здатності підвищувати мотивацію студентів, CLIL було визначено як пріоритетний напрямок мовної освіти. На європейському симпозіумі "The Changing European Classroom – the Potential of Plurilingual Education" в березні 2005 року, присвяченому вдосконаленню процесу забезпечення полімовності в Європі. Було проголошено необхідність забезпечення доступу молоді до CLIL на усіх рівнях освіти, вищої зокрема [5].

З точки зору практичної можливості впровадження в українські вищі навчальні заклади, на неможливі факультети зокрема, навчання шляхом інтеграції змісту предмета та іноземної мови слід виокремити принципи і форми роботи, характерні для такого заняття. Таким чином, принципами заняття з використанням CLIL є наступні:

- використання іноземної мови для навчання та спілкування рівною мірою;
- вибір предмету залежить від мови, яка вивчається майбутніми фахівцями;
- використання та опрацювання всіх видів мовленнєвих навичок: читання, аудіювання, письмо та говоріння.

Для вдалого проведення заняття з іноземної мови з використанням CLIL необхідні:

- зміст навчального матеріалу, який передбачає розвиток знань та умінь з обраного (для нас бажано фахового) предмету;
- спілкування, яке передбачає використання іноземної мови для вивчення обраного предмету і навпаки;
- пізнання, яке передбачає розвиток логічного мислення, абстрактного у тому числі, та уміння поєднувати отримані знання із висловлюванням власних думок іноземною мовою;
- культура, яка передбачає розвиток альтернативних напрямків вивчення матеріалу; забезпечує порозуміння в аудиторії, що поглиблює усвідомлення студентом себе та розуміння оточуючих людей, світу загалом.

Викладач, що проводить заняття з використанням CLIL має дотримуватися комбінованого використання таких аспектів, як іноземна мова, рецептивні та репродуктивні навички студентів, читання та аудіювання тематичних (фахових) текстів. Існують також певні

вимоги до текстів, а саме: ілюстрація, структурованість (наявність заголовків, підзаголовків), діаграмне зображення тексту тощо [2: 154].

Таким чином, впровадження предметно-мовного інтегрованого навчання забезпечує студентам формування самомотивації, самооцінки, що надалі трансформується у відповідальність та самодостатність майбутнього фахівця. Співпраця з викладачем відбувається з початку у контексті пізнання, а згодом у контексті вдосконалення отриманих знань, виявлення найбільш ефективних методів навчання (самоосвіти) та їхньої активізації під час індивідуального опрацювання матеріалу [4].

Слід зазначити, що, з методичної точки зору, такі заняття не вимагають дотримання структури, типової для практичного заняття з іноземної мови. Адже обраний предмет (інформатика, історія, соціологія тощо) виступає основою, а іноземна мова має функціональне значення. Водночас наголос робиться на лексичному аспекті іноземної мови, а не на граматичному. Індивідуальні особливості кожного студента мають враховуватися при складанні всіх типів завдань. Таким чином, CLIL заняття (як і практичне заняття з іноземної мови) має на меті вдосконалення іноземної мови, ґрунтується на гуманістичних, комунікативних та соціокультурних засадах. Однак воно вирізняється інтегрованим підходом та має ширшу фахову направленість.

Висновок. Таким чином, інтегрований підхід до викладання іноземної мови на немовних факультетах дозволяє створити необхідний когнітивний простір, який забезпечує умови для опанування студентами двох видів досвіду; встановлення їхнього знаннево-функціонального взаємозв'язку; усвідомлення майбутніми фахівцями, що вони є суб'єктами професійно-мовленнєвого середовища; формування мотивації студентів щодо вивчення іноземної мови в контексті майбутньої професійної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Пуховська Л.П. Проблеми інтеграції педагогічної освіти України в загальноєвропейській освітній простір / Л.П. Пуховська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 1999. – №3. – с. 67-71.
2. Смірнова Л.Л. Соціокультурна компетентність у структурі підготовки учителів іноземної мови в Польщі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Смірнова Ліна Леонідівна. – Кіровоград, 2010. – 293 с.
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://scs.fpm.kpi.ua/sites/default/files/materials/osvitnistandarti/OPP_BAK_2011.pdf
4. [Електронний ресурс] – Режим доступу : ec.europa.eu/languages/.../clil-at-school-in-euro...
5. [Електронний ресурс] – Режим доступу : clil-cd.ecml.at/LinkClick.aspx?fileticket...
6. Language Teaching Content and language integrated learning [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.clil-axis.net/new_pdfs/conference
7. Marsh D. / CLIL/EMILE – The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential / D. Marsh. – Bruxelles: The European Union. – 2002.
8. Marsh D., Maljers A. & Hartiala A.-K. / Profiling European CLIL Classrooms / D. Marsh, A. Maljers, A.-K. Hartiala. – Languages Open Doors. – Jyväskylä: University of Jyväskylä. – 2001.
9. Wolff D. / Bilingualer Sachfachunterricht in Europa: Versuch eines systematischen Überblicks // Content and Language Integrated Learning in Europe. An attempt at a systematic overview / D. Wolff. – Published by FluL. – 2007.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ліна Смірнова – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземної філології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: психологічні аспекти сучасних методик викладання іноземної мови.